
PERE NAVARRO

ELS PARLARS DE TRANSICIÓ
ENTRE EL CATALÀ OCCIDENTAL
I L'ORIENTAL

1. PRESENTACIÓ

Tradicionalment, la llengua catalana ha estat dividida en dos grans blocs dialectals: l'occidental i l'oriental. Va ser Milà i Fontanals el qui, l'any 1861, establia, per primera vegada, aquesta classificació dels dialectes catalans. I ho feia, «amb encert», segons Joan Veny (1998: 17), a partir d'uns criteris relacionats amb el vocalisme àton: els parlars del bloc occidental mantenen l'articulació de les *a*, *e* i *o* en aquesta posició, mentre que els del bloc oriental neutralitzen en [ə] les *a* i les *e* i en [u] les *o*.

Posteriorment, va ser Antoni Maria Badia i Margarit (1951)¹ el qui va afegir-hi un altre criteri: el del resultat de [e] tònica del llatí vulgar, procedent de les vocals llatines Ī i Ē, articulades [e] en els parlars del bloc occidental i [ə] o [ɛ] en els del bloc oriental.

Joan Veny, en el llibre *Els parlars catalans*,² recull aquests tres criteris anteriors però n'afegeix 15 més, la qual cosa implica augmentar de 3 a 18 els trets més generals que serviran per oposar els parlars dels dos blocs dialectals.

A partir de l'aplicació d'aquests criteris, s'ha constatat que les isoglosses que il·lustren els tres fenòmens fonètics anteriorment esmentats no se superposen, no coincideixen. Com que el feix d'isoglosses augmenta si hi sumem els criteris proposats per Veny, això significa que el pas d'un bloc dialectal a l'altre es produeix sense ocasionar un canvi sobtat de trets; és a dir, no es poden establir uns límits clars entre

(1) La cita és de l'edició de la traducció catalana de l'any 1981, p. 57.

(2) En la seva dotzena edició, del 1998, en la qual ha modificat un dels criteris formulats en l'edició anterior de 1982.

ambdós blocs dialectals. Aquest fet provoca que entre el dos blocs aparegui una zona de transició que, de nord a sud, s'estén per les comarques de l'Alt Urgell, el Solsonès, la Segarra, la Conca de Barberà, el Priorat, el Baix Camp i la Ribera d'Ebre.

2. ESTUDIS ANTERIORS

El territori aquí estudiat ja ha estat objecte d'algunes investigacions dutes a terme amb el propòsit d'establir la frontera dialectal entre el català occidental i el català oriental. Aquest és el cas dels treballs de Maria Teresa Cabré (1977); de Montserrat Alegre, Joaquim Güell i Joan Rofes (1980); i de Maria Rosa Duran (1985). L'interès per establir la frontera entre els dos blocs dialectals ha estat present, també, en l'obra de diversos filòlegs, com per exemple Antoni M. Alcover (1909: 203), Antoni Griera (1920), Antoni M. Badia i Margarit (1951), Manuel Sanchis Guarner (1980) i Joan Veny (1982) (mapa 1), i Montserrat Alegre (1991).

3. OBJECTIUS, CRITERIS I METODOLOGIA

El present treball no es proposa revisar ni modificar els criteris de divisió dialectal del català, sinó que la seva intenció és establir, amb dades precises, l'àrea de transició entre el català occidental i l'oriental al sud d'aquesta zona, que s'estén per les comarques de la Conca de Barberà, el Priorat, el Baix Camp i la Ribera d'Ebre (mapa 2). Els criteris seguits són els que proposa Joan Veny (1998: 19-20), criteris qualitativament productius i racionalment sòlids, rigorosos, fonamentats i gens arbitraris, malgrat les discrepàncies que han manifestat Viaplana (1985), DeCesaris (1990) o Recasens (1990), entre d'altres.

Les dades lingüístiques que s'aporten són fruit d'un treball de camp dut a terme per l'autor d'aquest estudi entre els anys 1996 i 1998. Han estat triats informants que complien els requisits establerts en treballs d'aquesta índole, això és que són nascuts a les localitats enquestades i que tenen els pares i, si és el cas, també el o la cònjuge procedents del mateix lloc. La franja d'edat dels informants ha comprès totes les generacions a partir dels 25 anys i han estat enquestats tant homes com dones. El qüestionari utilitzat s'ha basat en el de *l'Atlas Lingüístic del Domini Català*³ i ha constatat d'unes 170 entrades que corresponen als diferents nivells lingüístics –vocalisme tònic i àton, consonantisme, morfologia nominal i verbal, lèxic.

També han estat tingudes en compte l'obra de Daniel Recasens sobre el Camp de Tarragona (1985) i la de Carme Plaza sobre la Conca de Barberà (1996). S'han tingut en consideració totes les localitats que configuren les esmentades comarques per tal d'aconseguir la màxima precisió. Aquesta investigació ve a completar, de vegades, o

(3) Publicat, el 1993, per l'Institut d'Estudis Catalans.

a esmenar, en d'altres, els treballs ja al·ludits de Cabré (1977), Alegre-Güell-Rofes (1980) i Alegre (1991).

Com que la zona estudiada en aquest treball presenta una situació de veïnatge amb l'àrea per on s'estén el subdialecte tarragoní, amb el qual comparteix una bona colla de característiques, no seran tinguts en compte els següents trets exposats en la llista de Veny (1998: 19-20):

- 4: la \check{U} de IŪNCU > [u]
- 5: QUÁ, GUÁ tònic es mantenen
- 6: QUA, GUA àton es mantenen
- 7: no coneix el fenomen de la iodització
- 8: [tʃ] africada inicial o postconsonàntica
- 9: [ʃ] intervocàlica i final precedida de iod
- 11: nasal adventícia *mangrana*, *llangost*
- 13: plurals d'antics proparoxítons llatins en 'NS
- 15: formes plenes dels pronoms personals febles

Cal puntualitzar, encara, que, com que el número 14 de la llista de Veny (morfema de la persona del present d'indicatiu dels verbs del primer grup) coincideix amb el resultat del manteniment o neutralització de *o* en posició àtona, no ha estat tingut en compte. Els números 10 –presència o absència de reforçament amb dental de mots acabats en *-r/-* i 12 –doble solució del mot llatí HEDRA–, de l'esmentada llista tampoc no han estat tinguts en consideració. Tanmateix, cal precisar que els criteris 1 i 2, referents a la distinció o a la neutralització de les *a*, *e* i *o* àtones, han estat desglossats en dos cadascun d'ells, ja que les esmentades vocals no tenen el mateix resultat quan es troben en posició pretònica o quan es troben en posició posttònica.

4. ANÀLISI DELS TRETOS LINGÜÍSTICS

Basant-nos en la mateixa llista proposada per Veny (1998:19-20), són vuit els trets estudiats en aquest treball.

4.1. Distinció o neutralització de *a* i *e* pretòniques

De les quatre isoglosses que il·lustren el vocalisme àton, aquesta és la que transcorre més cap a occident. A la seva esquerra –on es distingeix entre *a* i *e* pretòniques–, i de sud a nord, se situen les localitats de: Masriudoms, Prasdip, la Torre de Fontaubella, Porrera, Siurana, Vilanova de Prades, Valclara, Vimodí, Belltall i Passanant (mapa 1).

4.2. Distinció o neutralització de /e/ àtona final

De totes les isoglosses referides al vocalisme àton, la que deixa més territori dins el bloc occidental és la que marca la distinció de /e/ àtona final. També de sud a nord, i a la seva esquerra, apareixen –amb el manteniment de /e/ àtona final– les localitats de Masriudoms, Pratedip, Colldejou, la Torre de Fontaubella, Pradell de la Teixeta, Porrera, Siurana, Prades, l'Espluga de Francolí, Barberà de la Conca, Sarral, Montbrió de la Marca, Biure, les Piles i Santa Coloma de Queralt. A la banda occidental d'aquesta isoglossa es poden trobar dues realitzacions de /e/ posttònica final: la palatal semitancada [e] i la palatal tancada [i], pròpia dels parlars xipelles, localitzables a la comarca de la Conca de Barberà.

El fenomen de tancament en [i] de /e/ àtona final es produeix a les localitats de Barberà de la Conca, Blancafort, Conesa, Forès, Ollers, Pira, Savallà, Senan, Solivella, en les quals encara gaudeix d'una vitalitat prou considerable. Esporàdicament i molt residualment, es pot trobar el resultat de [i] a l'Espluga de Francolí, les Piles, Biure, Santa Coloma de Queralt i a Pradell de la Teixeta, ja a la comarca del Priorat (mapa 1).

4.3. Distinció o neutralització de *o* i *u* pretòniques

Situats ja en el vessant velar, el fenomen de distinció o neutralització de *o* i *u* pretòniques transcorre completament paral·lel al de *a* i *e* en la mateixa posició. S'hauria pogut, doncs, representar els dos fenòmens només amb una sola isoglossa, però, com que és possible que més al nord de la zona estudiada se separin, s'ha considerat oportú assignar una isoglossa per a cada vessant vocàlic. Per tant, mentre no es pugui completar l'estudi, s'haurà d'interpretar com a provisional la necessitat d'una o dues isoglosses (mapa 1).

4.4. Distinció o neutralització de *o* i *u* àtones posttòniques

Les *o* àtones en posició posttònica vénen representades a través de la segona isoglossa començant per orient. A la seva dreta –on és articulada [u]–, i de sud a nord, hi quedaran les localitats de l'Hospitalet de l'Infant, l'Argentera, Arbolí, la Febró, Capafonts, l'Espluga de Francolí, Blancafort, Solivella, Forès i Savallà (mapa 1).

4.5. Tractament de les vocals llatines \check{I} i \bar{E} en posició tònica ([e] en llatí vulgar)

Si afegim als quatre trets del vocalisme àton aquest altre que té en compte el resultat de la [e] tònica del llatí vulgar, el territori on s'observarà el resultat propi del català oriental es desplaçarà més cap a ponent. D'aquesta manera, pràcticament tot el Priorat quedaria inclòs dins el bloc oriental –llevat de les localitats de Falset i la Bisbal de Falset (mapa 1). Aïllat geogràficament trobem el mateix resultat de [e] a la localitat de Ginestar, a la veïna comarca de la Ribera d'Ebre.

Tot i que la solució majoritària, a la dreta d'aquesta isoglossa –a les comarques estudiades i també a tot el Camp de Tarragona–, és la de [e], cal remarcar que alguns resultats coincideixen amb els dels parlars del bloc occidental –[e]– en mots com *sense* < SINES o *setze* < SĒDĒCE. A més, a la localitat de Margalef –a la comarca del Priorat–, ubicada a la dreta de l'esmentada isoglossa i on, per tant, el resultat de [e] tònica del llatí vulgar és [ɛ], l'evolució de la Ĩ dels sufixos de diminutiu llatins -ĪTTU, -ĪTTA constitueix una excepció, ja que s'hi articula [e], com fan els parlars del bloc occidental.

4.6. Increment incoatiu -ISC- o -ĒSC-

De les dues isoglosses referides a la morfologia verbal, la que es refereix a l'increment dels verbs incoatius és la que es desplaça més cap a llevant, deixant a la dreta –amb la solució provinent de -ĒSC-, pròpia dels parlars del bloc oriental *pat[é]ixo*– tota la Conca de Barberà, pràcticament tot el Priorat –llevat de Margalef i la Bisbal de Falset, on s'usa *pat[í]xo*–, tot el Baix Camp –llevat de Vandellòs, Masdemboquera i Masriudoms, on també apareix *pat[í]xo*– i les localitats de Darmós i la Serra d'Almos –a la Ribera d'Ebre. Cal tenir present, però, que el resultat de la Ē llatina no és el mateix a totes les localitats on s'empra aquest infix: a Falset, Darmós i la Serra d'Almos el timbre de la vocal palatal és [e], propi dels parlars occidentals: *pat[é]ixo* (mapa 2).

4.7. Desinències de les persones 2, 3 i 6 del present de subjuntiu

La segona de les isoglosses de la morfologia verbal és la que fa referència als morfemes de les persones 2, 3 i 6 del present de subjuntiu (mapa 2). Els parlars que es troben a la dreta d'aquesta isoglossa presenten la vocal morfemàtica -i, pròpia dels parlars orientals. En canvi, a l'esquerra apareixen tres tipus de morfemes vocàlics:

-e a Miravet –la Ribera d'Ebre–: *que tu dones, que ell done, que ells donen.*

-iel/-ia a Ginestar i Rasquera –la Ribera d'Ebre–⁴ *que tu dónies, que ell dónia, que ells dónien.*

-o a Ascó, la Torre de l'Espanyol i Vinebre –la Ribera d'Ebre–: *que tu donos, que ell dono, que ells dono*

4.8. Lèxic específic: *espill/mirall, panís/moresc/blat de moro, paloma/papallona, botana/fuada, roig/vermell*

(4) Aquests morfemes apareixen, també, a les veïnes localitats del Perelló i l'Ametlla de Mar, a la comarca del Baix Ebre.

En el nivell lèxic, com a mostra de l'oposició entre els dos blocs dialectals, s'han triat cinc grups de geosinònims. Dels quatre termes lèxics que proposa Veny en la seva

l·lista de trets opositors entre el català occidental i l'oriental (1998: 20), tres són presents en el subdialecte tarragoní: *xic*, *melic* i *corder*. És per aquest motiu que només se n'ha conservat un dels que Veny proposa –*espill*– i han estat triats quatre termes més per tal d'il·lustrar la repartició territorial de cinc significats en les comarques estudiades. És el cas dels termes *paloma/papallona*, *roig/vermell*, *panís/moresc/blat de moro*, *botana/fuada* (mapa 3).

A les comarques del Baix Camp, la Conca de Barberà i el Priorat, la forma *espill* no és utilitzada en cap de les localitats que les configuren: la forma usual allí és *mirall*. A la comarca de la Ribera d'Ebre, a les localitats de la Palma i de la Torre de l'Espanyol, es va constatar que el terme emprat en l'actualitat és també *mirall*, però s'afirmava que els més vells havien usat la forma *espill*. A la resta de localitats de la Ribera, tot i que usualment es fa servir encara *espill*, la pràctica totalitat d'informants va respondre que també s'emprava la forma *mirall*.

Encara es manté viva la forma *paloma*, o el seu diminutiu *palometa*, a tota la comarca de la Ribera d'Ebre, a les localitats de Vandellòs i Masdemboquera –al Baix Camp–, i a setze localitats del Priorat. En aquesta darrera comarca cal especificar que, en les poblacions on es va recollir la forma pròpia dels parlars orientals, aquesta presentava la variant *papellona* –diferenciant les dues pretòniques: la inicial articulada [a] i la interna articulada [e]. La distinció de timbres d'ambdues vocals es podria explicar o bé a través d'una dissimilació vocàlica o bé a través de l'evolució directa de la forma etimològica llatina *PAPĪLĪŌNA, en la qual la Ī àtona hauria esdevingut [e] seguint la llei fonètica corresponent. Cal advertir que la forma *papallona* –amb la segona pretònica grafiada *a*– no té cap justificació etimològica. A la localitat de Belltall –la Conca de Barberà– s'utilitza la variant *voliana*, forma que apareix per diverses comarques de Ponent com les Garrigues, l'Urgell, la Noguera i alguns pocs pobles de la Segarra (Reñé 1983: 68).

Semblantment al que s'esdevé amb la unitat lèxica anterior, l'extensió geogràfica de *roig* abraça tota la comarca de la Ribera d'Ebre, catorze pobles del Priorat i quatre de l'extrem sud del Baix Camp –l'Hospitalet de l'Infant, Masriudoms, Masdemboquera, Vandellòs i Pratdip. També resulta quasi innecessari fer notar que, en totes les poblacions on encara és viu el terme *roig*, aquest es veu, cada vegada més, desplaçat pel geosinònim oriental *vermell*; l'escola és l'àmbit fonamental de la seva propagació.

El quart exemple pertanyent al nivell lèxic és el que ve representat per les tres variants següents: *panís* –pròpia de quasi tot el bloc occidental–, *moresc* –usual en el subdialecte tarragoní– i *blat de moro* –característica del català central. A pràcticament tota la Conca de Barberà es fa servir la forma tarragonina *moresc* –només a les Piles, Biure, Santa Coloma de Queralt i Aguiló apareix la variant *blat de moro*–, així com també és general a les comarques de l'Alt Camp, el Tarragonès i la pràctica totalitat de la del Baix Camp –llevat de l'Hospitalet de l'Infant, Masriudoms, Masdemboquera, Vandellòs i Pratdip, on s'usa *panís*. Ja dins la comarca del Priorat, Poboleta, la Morera,

Siurana, Cornudella i Ulldemolins utilitzen també *moresc*. A la resta del Priorat i a tota la Ribera d'Ebre, la forma usual és *panís*.

El darrer dels exemples del nivell lèxic és el format per la parella *botana/fuada* –«forat produït a la roba per una espurna de foc»–, que, tot i que només coneixen una extensió geogràfica reduïda, serveixen per il·lustrar el caràcter de zona de transició que presenten les comarques estudiades. La forma *botana* és recollida pel *DCVB* (vol. 2, 616) a Móra d'Ebre, Gandesa i Tortosa, i *fuada* –com a variant de *fusada*, amb la pèrdua de l'alveolar sonora intervocàlica– és localitzada pel *DCVB* (vol. 6, 101) al Penedès i al Camp de Tarragona. Doncs bé, la variant *botana*, general a tota la Ribera d'Ebre i a tot el Priorat, és emprada a Vilanova de Prades –la Conca de Barberà– i a tretze localitats del Baix Camp –l'Hospitalet de l'Infant, Masriudoms, Masdemboquera, Vandellòs, Prasdip, Colldejou, Mont-roig, l'Argentera, Duesaigües, Botarell, Riudecols, Arbolí i la Febró. De les cinc isoglosses lèxiques, aquesta és la que transcorre més cap a llevant.

5. CONCLUSIONS

Per regla general, en els treballs on es fa referència a la frontera entre els dos blocs dialectals del català, molt poques vegades s'especifica quin o quins són els criteris a partir dels quals se n'estableixen els límits. Aquest estudi que el lector té a les mans sobre la zona sud de l'àrea de transició entre el català occidental i l'oriental, a les comarques de la Conca de Barberà, el Priorat, el Baix Camp i la Ribera d'Ebre, té la voluntat de ser més explícit.

Aquesta modesta contribució a la geolingüística catalana ha intentat aportar noves dades sobre la partió dels dos blocs dialectals del català. I ho fa seguint el criteri clàssic: el del resultat de la [e] tònica del llatí vulgar i del de les vocals àtones /a/, /e/ i /o/ –especificant quan les àtones són pretòniques o són posttòniques–; també s'ha tingut en compte el resultat de l'infix dels verbs incoatius. Els altres trets proposats per Veny (1998: 19-20) no han estat tinguts en compte, o bé perquè abracen tot o bona part del subdialecte tarragoní,⁵ o bé perquè queden inclosos dins un altre tret.⁶ El nivell lèxic,⁷ tot i que aporta una valuosa informació, ha de ser tractat independentment, ja que presenta una ingent variació.

Les isoglosses relatives al vocalisme àton transcorren paral·leles i mai no s'entrecreuen. D'esquerra a dreta, d'occident cap a orient, segueixen l'ordre següent:

a, *e* pretòniques
o pretònica
o posttònica
e posttònica

(5) Trets números 4-13, 15

(6) Tret número 14, referent al morfema de 1p. IP, inclòs en el resultat de la vocal /o/ posttònica final.

(7) Tret número 18.

Tal i com s'ha pogut constatar, el manteniment de les vocals pretòniques, tant *a*, *e* com *o*, és el tret que es desplaça més cap a ponent, mentre que el manteniment de les vocals posttòniques és el que se situa més cap a llevant. Les vocals posttòniques, doncs, es presenten més resistents al canvi.

La isoglossa que indica el resultat de la [e] tònica del llatí vulgar, provinent de \check{E} , \bar{E} del llatí clàssic, s'eixampla cap a l'esquerra, cap a ponent. Com es pot observar en els mapes, aquesta isoglossa presenta un traçat tortuós a les comarques del Priorat i de la Ribera d'Ebre. Si en lloc d'un mapa d'isoglosses en tinguéssim un de sintètic, veuríem com les localitats de Falset, al Priorat, i de Ginestar, a la Ribera d'Ebre, constitueixen dos illots en relació amb aquest fenomen, sense continuïtat geogràfica, envoltats de parlars que presenten la solució oposada. Un cas semblant és el que s'esdevé a la localitat de Sarral, a la Conca de Barberà, on el manteniment de la /o/ posttònica deixa aïllat el parlar enmig de pobles on és articulada [u].

De les dues isoglosses relatives a la morfologia verbal, la que deixa més territori a la solució oriental és la que representa el morfema vocàlic del present de subjuntiu; és la que transcorre més cap a ponent. La isoglossa que se situa més cap a llevant és la relativa a l'increment dels verbs incoatius. Aquesta és la que transcorre més pròxima a la del resultat de [e] tònica del llatí vulgar.

Aquestes set isoglosses conflueixen en un sol feix compacte només quan arriben a la mar, trobant-se totes a la serra del coll de Balaguer. Deixen a la banda oriental la localitat de l'Hospitalet de l'Infant, i a l'occidental, la de l'Ametlla de Mar (mapa 6).

Quant al nivell lèxic, es constata que els termes *mirall*, *papallona* i *vermell* –propis del català oriental– van guanyant territori i estan desplaçant els termes genuïns occidentals *espill*, *paloma* i *roig*, respectivament. És a la comarca del Priorat on millor s'observa el lent i progressiu canvi lingüístic de formes que es desplacen de llevant fins a ponent.

Així, doncs, el pas d'un bloc a l'altre no es realitza nítidament. L'àrea de transició entre el català occidental i l'oriental presenta uns trets heterogenis, solucions mixtes de les dues zones dialectals. Aquest conjunt de parlars, gens homogenis, comparteix trets dels dos blocs. Per tant, el treball aquí presentat mostra que no es pot delimitar la «frontera» pròpiament dita entre l'un i l'altre blocs dialectals. I com diu Joan Veny (1988:33):

No cal insistir en la inexistència d'una frontera lineal entre occidental i oriental, sinó en l'existència d'una franja de transició dels fets representada per un gruix d'isoglosses que suara cavalquen gairebé sobre la frontera «teòrica», suara va més cap a l'oest, suara més cap a l'est; la llengua és un producte històric, de factors complexos, i aquests desajustaments en les clivelles isoglossiques formen part del «continuum» lingüístic.

Havent aplicat els criteris anteriorment exposats, això és: els quatre trets relatius al vocalisme àton: *a*, *e* pretòniques, *e* posttònica final, *o* pretònica i posttònica, el referit al vocalisme tònic: resultat de la [e] del llatí vulgar provinent de *Ī* i *Ē* del llatí clàssic i el que té en compte l'inflix dels verbs incoatius: per a l'occidental -ĪSC- i -ĒSC- per a l'oriental, es pot concloure que els parlars de transició entre els dos blocs dialectals són els compresos entre la isoglossa més oriental -/e/ posttònica final- i la més occidental -increment dels verbs incoatius-.⁸ Seguint aquests criteris, la zona per on s'estenen els parlars de transició entre els dos blocs dialectals del català presenta la següent distribució geogràfica per comarques i localitats:

LA RIBERA D'EBRE: Ginestar, Darmós i la Serra d'Almos.

EL PRIORAT: tots els pobles de la comarca, llevat de la Bisbal de Falset.⁹

EL BAIX CAMP: Masriudoms, Masdemboquera, Vandellòs, Pratdip, Colldejou i Prades.

LA CONCA DE BARBERÀ: tota la comarca llevat de les localitats de Vilaverd, Montblanc, Lilla, la Guàrdia dels Prats, Vallespinosa, Pontils i Aguiló.

Per tal de poder establir en la seva totalitat la zona de transició entre els dos blocs, convindria, peremptòriament, que es completés aquesta investigació a les comarques de les Garrigues, l'Urgell, la Segarra, el Solsonès i l'Alt Urgell.¹⁰

6. MOSTRA DEL PARLAR D'ALGUNES LOCALITATS

A manera d'exercici pràctic, a partir de l'aplicabilitat de les isoglosses detallades en els mapes número 1 i 2, ens proposem oferir la variació fonètica i morfològica de la parla de 18 localitats de la zona estudiada, a través de la frase següent:

Pateixo per si no podem arribar demà i que les xiquetes ja no hi siguin

LA RIBERA D'EBRE

Ginestar

[patíʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝien]

Miravet

[patíʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝen]

Rasquera

[patíʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝien]

la Serra d'Almos

[patéjʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝien]

(8) No s'han tingut en compte les isoglosses lèxiques pels motius exposats més amunt i tampoc no ho ha estat la que fa referència als morfemes de les persones 2, 3 i 6 del present de subjuntiu, ja que, tot i que a la zona estudiada transcorre prou paral·lela a la de l'increment dels verbs incoatius, si s'ampliés l'estudi a comarques més septentrionals podria distorsionar en gran manera el resultat final.

(9) Montoya (1985: 53) considera que la meitat est del Priorat pertany al bloc oriental i que la meitat oest s'ubica en l'occidental.

(10) Cal recordar els treballs realitzats per Guiter (1952), Russell-Gebbet (1956, 1961) i Barniol (1979, 1981, 1983). També convé puntualitzar, per tant, que les isoglosses que passen per les Garrigues i l'Urgell han de ser considerades provisionals, fins que no es completi l'estudi en tota l'àrea de transició.

Tivissa

[patíʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝin]

Vinebre

[patíʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝon]

EL PRIORAT

la Bisbal de Falset

[patíʃo par¹¹ si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝin]

els Guiamets

[patéjʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝin]

Margalef

[patíʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝin]

Pradell de la Teixeta

[pətéjʃu pər si nó puðém əriβá ðəmə j ke les tʃikétez já nó j síʝin]

EL BAIX CAMP

Colldejou, Prades

[pətéjʃo pər si nó puðém əriβá ðəmə j kə les tʃikétez já nó j síʝin]

l'Hospitalet de l'Infant

[pətéjʃu pər si nó puðém əriβá ðəmə j kə ləs tʃikétəz já nó j síʝin]

Vandellòs

[patíʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝin]

Pratdip

[patéjʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝin]

LA CONCA DE BARBERÀ

l'Espluga de Francolí

[pətéjʃu pər si nó puðém əriβá ðəmə j kə les tʃikétez já nó j síʝin]

Passanant, Belltall

[patéjʃo per si nó poðém ariβá ðemá j ke les tʃikétez já nó j síʝin]

Sarraf, Senan

[pətéjʃo pər si nó puðém əriβá ðəmə j kə les tʃikétez já nó j síʝin]

Solivella, Barberà de la Conca

[pətɛjʃu pər si nó puðém əriβá ðəmə j kə lis tʃikétiz já nó j sɔjɪn]

PERE NAVARRO
Universitat Rovira i Virgili

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALEGRE, Montserrat (1991) *Dialectologia catalana*, Barcelona, Teide.
- ALEGRE, Montserrat, GÜELL, Joaquim & ROFES, Joan (1980) «Delimitació de frontera dialectal en una zona del Baix Camp-Priorat», *Anuario de Filología*, 6, Universitat de Barcelona, pp. 327-336.
- ALCOVER, Antoni Maria (1908-1909) «Una mica de dialectologia catalana», *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, IV, pp. 194-303.
- ALCOVER, Antoni Maria & MOLL, Francesc de Borja (1926-1968) *Diccionari català-valencià-balear*, 10 volums, Palma, Moll.
- BADIA I MARGARIT, Antoni Maria (1951) *Gramàtica històrica catalana*, Barcelona, Noguer.
- (1981) *Gramàtica històrica catalana*, versió catalana, València, Tres i Quatre.
- BARNILS, Pere (1919) «Dialectes catalans», *Butlletí de Dialectologia Catalana*, VII, pp. 1-10.
- BARNIOL I ESTANY, Eugeni (1979) «Llengua catalana i parla solsonina: esborrany», *L'Afrau*, 0, pp. 7-17.
- (1981) «Contribució a un estudi del vocalisme de Solsona», *L'Afrau*, 4, pp. 5-25.
- (1983) «Dissonàncies consonàntiques: divergències entre el so i la grafia (vulgarismes, principalment)», *L'Afrau*, 6, pp. 7-28.
- CABRÉ, Maria Teresa (1977) «Delimitació de la frontera català oriental/català occidental en la zona de l'Argentera-Torre de Fontaubella-Capçanes», *Anuario de Filología*, 3, Universitat de Barcelona, pp. 445-456.
- COLOMINA I CASTANYER, Jordi (1999) *Dialectologia catalana. Introducció i guia bibliogràfica*, Alacant, Universitat d'Alacant.
- DECESARIS, Janet (1986) «Les divisions dialectals del català», dins *Actes del Setè Col·loqui Internacional de la Llengua Catalana*, edició a cura de Joan Veny i Joan M. Pujals, Barcelona, Abadia de Montserrat, pp. 679-701.
- DUARTE, Carles & ALSINA, Àlex (1984) *Gramàtica històrica catalana I. Origen i formació. Fonologia*, Barcelona, Curial.
- DURAN I ALBAREDA, Maria Rosa (1985) «Vimbodí. Descripció d'un parlar», *Aplecs de treballs del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà*, 7, Montblanc, pp. 115-142.
- GRIERA, Antoni (1920) «El català oriental», *Butlletí de dialectologia catalana*, VIII, pp. 1-34.

- GUIER, Henri (1952) «Faits de fermeture vocalique dans quelques hautes vallées catalanes», *Revue des Langues Romanes*, LXXI, pp 159-170.
- MOLL, Francesc de Borja (1952) *Gramàtica històrica catalana*, Madrid, Gredos.
- MONTOYA I ABAT, Brauli (1985) «Entorn del lèxic regional tarragoní», *Universitas Tarraconensis*, IX, Tarragona, Facultat de Filosofia i Lletres, Divisió Filologia, pp. 51-62
- NAVARRO, Pere (2000) *Aproximació geolingüística als parlars del Priorat*, Ibarca, Migdia Serveis Culturals (en premsa).
- (2000) *Aproximació geolingüística als parlars de la Ribera d'Ebre*, Flix, Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- PLAZA, Carme (1996) *La parla de la Conca de Barberà*, Tarragona, Diputació de Tarragona.
- RECASENS, Daniel (1985) *Estudi lingüístic de la parla del Camp de Tarragona*, Barcelona, Curial/Abadia de Montserrat.
- (1990) *Temes de fonètica i lingüística del català*, Tarragona, Diputació de Tarragona.
- RENÉ, Josep (1983) «Cinc estudis sobre lèxic nord-occidental», *Butlletí de Dialectologia Nord-occidental*, núm. 2, (Fondarella, Urgell), Edicions del Butlletí, pp. 67-81.
- RUSSELL-GEWBETT, Paul (1956) «The Xipella subdialect of Catalan in Tuixén and Josa de Cadí; Yéisme in Gósol and Sorribes», *Orbis*, 5, 2, pp. 393-406.
- (1961) «Catalán oriental y catalán occidental en el nordeste de la provincia de Lérida», dins *Actes del Novè Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques*, Lisboa, pp. 305-315.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1956) «Factores históricos de los dialectos catalanes», *Estudios dedicados a Menéndez Pidal*, VI, Madrid, pp. 151-186.
- (1980) *Aproximació a la història de la llengua catalana*, Barcelona, Salvat.
- VENY, Joan (1982): *Els parlars catalans. Síntesi de dialectologia*, Palma de Mallorca, Moll.
- (1986) *Introducció a la dialectologia catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- (1988) «Noves dades sobre la partió català occidental-català oriental», *Actes del cinquè Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica*, Barcelona, Abadia de Montserrat, pp. 11-41.
- (1998) *Els parlars catalans. Síntesi de dialectologia*, Palma de Malorca, Moll, 12a edició revisada i augmentada.
- VIAPLANA, Joaquim (1985) «En relació a la distinció oriental-occidental. Notes crítiques sobre el mapa dialectal del català», *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, 2, Barcelona, Abadia de Montserrat, pp. 27-36.

MAPA 3
Vocalisme

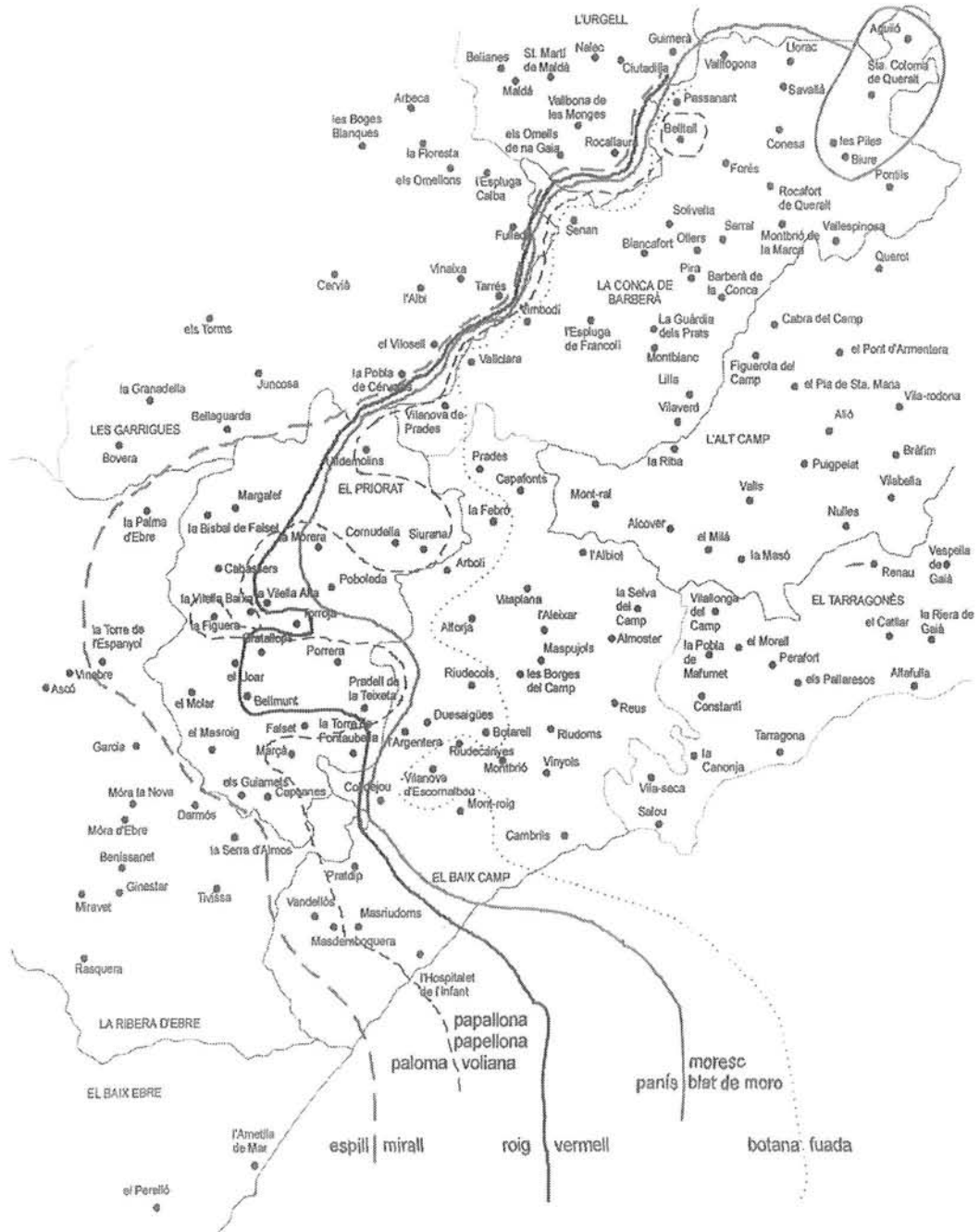

MAPA 4

Morfologia verbal
Subjuntiu -e, -o/-i
Incoatiu -ISC-/ESC-

MAPA 5
Lèxic

MAPA 6
Conclusions

